

З а з и в .

(Із циклю оповідань „Невидиме Світло“.)

Ісусе мій, справедливо належиться
Тобі любов моя, бо показуеш мені палицю
тростинову, корону тернову, три гвозді й
копіє загострене, що Твій бік пробило.

О, Ісусе солодкий, тепер величатиму
Тебе піснями.

Одного дня, коли слуга Паркер поклав на стіл пополудневу пошту, завважав я лист, адресований до моого господаря, а почерк адреси виразно зраджував, що писала той лист тремтяча стареча рука.

В чверть години потім увійшов я до їдалні й побачив той лист, уже розпечатаний, в руках священика. Гарне обличчя старця ясніло в своїй дитинній світlosti ще більш чаруючою радістю, ніж звичайно.

— Маю вістку від свого найстаршого друга — сказав, показуючи лист. — Від кількох місяців не мав я від нього ні одного листа. А знаємося від найраньшої молодості.

В часі обіду заєдно вертав до спогадів про свого приятеля й раз-у-раз висловлював утиху, яку збудив у ньому той лист.

— Вічно снуємо пляни зустрічі, але ніколи не вдається нам здійснити їх. Оба ми вже за старі. Та він без порівнання діяльніший від мене. Його життя повне добрих діл, а я — самі знаєте, який з мене хосен! Не зумів би я вже навіть завідувати парохією, а бувають дні, що зaledви можу відправити Службу Божу в своїй капличці.

— А ваш приятель, отче, ще сповняє свої обовязки?

— Ах, ви певно гадаєте, що і він є священиком! Ні, зовсім ні. Він по званню банковий урядовець, а щойно недавно пішов на відпочинок і поселився на селі, де — як пише — проймає його одна думка: приготовитися на смерть. Однак не занехав добрих учинків. Саме в листі повно відомостей про то село й сільських жителів, а особливо про якогось незвичайного чоловіка, що його мій приятель пізнав у сільській читальні (яку мій друг сам заложив). Опіріч того радиться зі мною про свої нові фундації й інші добродійні заміри.

— Вельми рідко трапляються такі одиниці між банковими урядовцями — замітив я.

Ця людина є совершенно добра — підхопив священик — і то від давніх, давніх літ. Важко вам буде уявити собі, скільки добра вчинив він убогим Льондону. Через двадцятькалька літ жертував він два-три дні в тижні на відвідування хорих, або на інші обовязки християнського милосердя.

Я саме хотів запитати, чи той приятель священика не зауважує своєї шляхотності саме благородному впливови моого господаря, та він випередив мене.

— Найдивніше в цій справі — заговорив він, ніби відгадуючи мої думки — те, що моого приятеля закликала до такого життя якась сила незвичайним способом. Я не вимовив вам його прізвища, правда? Отже можу розказати вам про нього докладніше, не допускаючися при цьому недискреції. Чи тільки хочете послухати?

Коли почув мое запевнення, що я завсіди слухаю його оповідань з якнайбільшим зацікавленням, священик промовив:

— Отже гаразд. По обіді йдемо в город на каву і там почуєте цю історію.

Коли ми по хвилі сиділи в городі, у тіні високого муру, а перед нами, на ніжному блакиті небес, рисувалися темні сильвети смерекових доріжок, старий духовник почав:

Події, про які мова, взяті потрохи з оповідань моего приятеля, а трохи з його листів. Я записав собі колись навіть чергування випадків з потрібними іменами й датами, та нині мусів би я довго дошукуватися того записника. Зрештою дуже добре пам'ятаю цілу історію і можу докладно описати важніші її випадки.

Найперше мушу вам сказати, що перед якими п'ятьдесяти роками мій приятель, маючи тоді вже тридцять літ, став головою банкового дому в заступстві своєго батька, і, розуміється, був дуже занятий обовязками свого звання. Банк був старий і мав велику скількість деяких справ. Мій приятель не займався тоді більше нічим і навпаки — нарікав нераз, що не стає йому часу допильнувати всіх справ і відповідно рядити ними. Тоді саме стався перший особливий випадок.

Раз, осінню, десь між четвертою й п'ятою пополудні, мій приятель вертався додому омнібусом. Забавлявся обсервацією вуличного руху і ненадійно запримітив на хіднику скромно одітого чоловіка, що намірився переїхти на протилежний бік улиці. Та коли пустився йти, на самій середині мусів затриматися через омнібус, в якому їхав мій приятель, — а тут нагло в другому напрямку надіхав повіз. Мій приятель в першій хвилині налякався, що того чоловіка переїдуть, а той і собі запримітив небезпеку, й боячись упасти під коні, кинувся вперед, однаке так нещасливо, що попав ногами під колеса омнібусу.

Щось хруснуло, хтось крикнув жахливо, — мій приятель, пройнятий до глибини тим нещастям, перехилився, щоби побачити, що сталося з нещасливим. Колеса роздусили йому стопи, але нещасний стояв ще хвилину й нарешті упав цілим тягарем на землю. Мій приятель кинувся на ратуноқ, але його перебігли другі, тож завернув до омнібусу й поїхав даліше.

Однаке той жахливий вид вплявився в його пам'ять так глибоко, що вражав його, як фізичний біль. Не міг забути виразу терпіння, що тоді на якусь хвилину запанував на обличчі незнайомого, та передусім його уява раз-у-раз ставила йому перед очі виразний образ обезображеніх кровавих стіп.

Пам'ятаю, що в яких півтора тижнів пізніше він докладно описав мені в довгому листі цілу ту подію, яку я передав вам кількома словами.

Літом слідуючого року мій приятель поїхав одної суботи пополудні до Кеннігтон на велику партію ситківки, бо дуже любив цю гру. До Уестмінстеру доїхав підземною залізничкою і думав перейти пішки міст, щоби потім рішитися, чим поїде дальше, до ціли своєї дороги.

Коли проходив біля сходів лічниці св. Томи, завважав жебрака, що сидів між сходами й муром. Коло старця стояло мале біле піссяня. Лице вбогого було заслонене до половини якоюсь перевязкою, але особливу увагу звертали на себе його обандажовані руки. Спочивали вони рівно на колінах і посередині одної й другої долоні видніла на полотні темна пляма, гейби перевязка закривала дві кроваві рані.

Мій приятель, ніби прикований тим видом, довго приглядався покрівленним рукам, мимо відрази, яку почував. Потім наймив дорожку й поїхав до Кеннігтону.

Однаке через цілий вечір не міг забути тих рук. Спогад про них турбував його нерви, бо не тільки, що самі ставали йому перед очима, але ще й спроваджували з собою відновлений вид осіннього випадку: кроваві стопи.

Цілу ніч не міг спати. Відчинив вікна навстіж, бо думав що з повітрям і сон прийде в хату... Та не заснув. Тільки бачив, ніби у якісь полусні, людину з роздавленими стопами й пробитими долонями, і та людина з зойком звертала в небеси своє обличчя, повне розпуки.

Третій випадок стався знову осінню. Коли мій приятель був сам у своїй віллі на Парк-Стріт.

Захорувала його слуга. Не памятаю, що то саме була за хороба, але знаю, що щось долягало їй у правому боці і то так, що стан нещасної дівчини ставав щораз більше безнадійний.

Одного ранку, коли мій приятель ішов до бюра, сказав йому лікар, який лічив дівчину, що конечна є операція.

— Га... добре! — відповів приятель. — Чи ви попередили про це хору?

— Ні — сказав лікар. — Я хотів з тим найперше уdatися до вас. Бо чую, що хора не має ніякої рідині, отже нема кому нею заопікуватися.

— А чи операція небезпечна?

— Зовсім ні. Простий розріз на правому боці.

— То добре. Звольте зайти разом зі мною до хорої — сказав мій приятель.

Застали хору зовсім притомну й при розумі. Радо згодилася на операцію і це призначено на вечір.

Цілий день переслідував моого приятеля образ малої кімнатки на піддаші його дому і дівчини, що лежить там і очікує операції. Мимохіть уявляв собі, як вона бідна буде почуватися по операції з перевязаною раною в правому боці.

Коли досить пізно вечером прийшов додому, лікар привитав його радісною вісткою:

— Все пішло якнайкраще. Я певний, що хора зовсім виздоровіє.

І коли по якій годині мій приятель сидів сам при вечері з папіроскою, та дав волю гадкам, вернулися до нього образи попередніх випадків.

У несповна однім році був свідком трьох випадків, що, хоч не мали для нього безпосереднього значіння, все ж таки кожний з них зворушили його до дна душі. Говорив мені пізніше, що вже тоді почав застановлятися, чи під тою чергою випадків не криється якась надприродна ціль, — не міг лише зrozуміти, яка.

В який місяць потім отримав я від нього з села письмо, в якому описав мені четвертий випадок, останній етап того, що потім назвав своїм „зазивом“.

Поїхав до свого сестрінка, в село, кілька годин їзди з Льондону. Мав там гостювати від пятниці до понеділка. В неділю пополудні вийшли оба на довшу прогулку в ліс. Осінь була в повному розцвіті; дерева мерехтили золотом і шкарлатом; галуззя вгиналося під обильним тягарем овочів у пурпурі.

Справовала їшли стежкою, зарослою травою, коли нагло почули десь недалеко сміхи і гамір розвабленої дітвори. Негайно з гущавини вибіг малий хлопчина; заплутався в галуззю й упав на стежку. За хвилину стояв уже на ногах і сміявся голосно, однаке мій приятель запримітив на його чолі червоний шрам, очевидно виритий гострим тертям. Хлопчина, все ще сміючись, діткнувся рукою свого чола.

— Що то? Мокре? — спітав здивовано. А глянувши на пальці закликав уже з плачем:

— Ах! Кров!

Десь близько озвалися голоси других дітей; хлопець побіг за ними й по хвилині все втихло.

Та коли мій приятель дивився на те зранене чоло хлопчини, стали йому перед очима три попередні випадки. І ті чотири сцени ненадійно зійшлися і зосередилися в постаті одної людини з пробитими ногами, руками, правим боком і з чолом, пораненим до крові.

Під враженням того привиду мій приятель став німий і нерухомий, так, що його сестрінок, переляканій, узяв його за руку.

— Ах... — сказав нарешті. Дуже перепрошую тебе. Може вернемося вже до хати...

Пригадую собі так, наче би це діялося вчора, ті рефлексії, що ними ділився зі мною мій приятель, коли описував своє видіння в довгому листі. Скажу тільки, що лист кінчився так само дивно, як і дуже мило для мене. Мій приятель просив, щоби я написав до якогось душпастиря, який міг би дати йому добродійну роботу в убогих дільницях Льондону.

Від тої пори не покинув уже тої милосердної праці, посвятив її цілого себе.

Старенький священик замовк на хвилину, а згодом, коли вставав з лавки, на якій вони оба сиділи, ддав:

— От і ціла історія моого приятеля. Може ви будете того погляду, що тут мусить бути і якийсь незвичайний складник у цьому і — в мені, бо оповів я вам цю подію. В кожному разі, висліди були знамениті, і дай Господи, щоби якнайбільше людей того покрою, що мій старий приятель, зазнало такого перелому в наслідок подібної „дурійки“.

(Переклав Ю. III.)

Х Р О Н И К А

Новий науковий журнал у Львові. В 1930 р. почав виходити у Львові новий науковий історично-правничий журнал — трьохмісячник „Perzewodnik Historyczno-Prawny — Revue d’Histoire du Droit“. У склад редакції цього журналу входять відомий і заслужений львівський учений професор університету Др. П. Домбковський (один з найвизначніших істориків Галичини) й два молоді учени Др. І. Адамус і К. Кораній. Журнал зasadничо містить статті, писані як мовами „міжнародними“ (німецькою, французькою, англійською), так і слов'янськими. До участі в журналі запрошено цілий ряд відомих українських учених. Досі вийшло вже чотири книжки журналу, які доводять, що се дійсно цінний, правдиво-науковий журнал. Є в нім чимало матеріялу, що в тій чи іншій мірі відноситься й до України. Особливо цінна й варта уваги розвідка проф. П. Домбковського „Меморіал Круковецького 1773 р.“, в якім неструджений Дослідник нашої минувшини подає вельми цікаві відомості про Галичину і Львів — „fertilitas Цкгайпае“ (як називається наше місто в меморіалі Круковецького) в 1770-их роках, тобто в перші роки по прилученні Галичини до Австрії (докладніше відомості про сей нарис проф. Домбковського, як рівно ж і про інші новіші його розвідки з історії Галичини, подамо у спеціальній рецензії в однім із більших книжок „Дзвонів“). З інших статтей, уміщених в „Рзведовнику“, заслуговує на спеціальну увагу огляд літератури історії українського права за 1919—29 рр. — Дра М. Чубатого (німецькою мовою). — Лише одна нотатка в „Рзведовнику“ (про сучасний стан науки історії укр. права на Вел. Україні) робить неприємне враження: її зредаговано так невдачно, що з неї можна зробити висновок, ніби-то на В. Україні щойно з приходом большевицької влади утворилися відповідні умови для розвитку укр. науки (може се вина перекладчика? — бо замітку, оскільки знаємо, написано по-українськи, а надруковано у франц. перекладі).

Століття уродин М. Лескова. 17.II. с. р. минуло 100 літ від уродин одного з найвизначніших великоруських письменників Мик. Лескова (*1831—1895), письменницька творчість якого була